

Anna Piotrowicz, Małgorzata Witaszek-Samborska,
Bogdan Walczak

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Potoczna onimia poznańska w świadomości mieszkańców miasta

Niniejszy artykuł, do którego materiał pozyskaliśmy drogą badania ankietowego, nawiązuje do naszego wcześniejszego tekstu, w którym przedstawiliśmy wyniki badań nad znajomością potocznych onimów poznańskich w grupie 100 studentów polonistyki UAM (studiów licencjackich i magisterskich)¹. Dla porównania tym razem tą samą ankietą objęliśmy 120 respondentów w wieku 35–85 lat (dalej nazywanych – dla odróżnienia od „studentów” – „osobami starszymi”) – rdzennych poznaniaków i przybyszów mieszkających w Poznaniu od lat kilkudziesięciu.

Potoczne nazwy miejskie zacerpnęliśmy z dwu monograficzno-leksyko-graficznych źródeł: *Słownika gwary miejskiej Poznania* pod redakcją Moniki Gruchmanowej i Bogdana Walczaka² oraz tomu *Nazewnictwo geograficzne Poznania. Zbiór studiów* pod redakcją Zygmunta Zagórskiego³. Potoczne urbanonimy⁴ w obu książkach opracował Janusz Padałak⁵. Do badania ankietowe-

¹ A. Piotrowicz, B. Walczak, M. Witaszek-Samborska, *Potoczna onimia miejska w świadomości studentów poznańskiej polonistyki*, w: *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie 5*, red. M. Świącicka, Bydgoszcz [w druku].

² *Słownik gwary miejskiej Poznania*, red. M. Gruchmanowa, B. Walczak, wyd. 2 z suplementem, Warszawa – Poznań 1999.

³ *Nazewnictwo geograficzne Poznania. Zbiór studiów*, red. Z. Zagórski, Poznań 2008.

⁴ Na temat zakresu terminu „urbanonim” i jego relacji do „urbonimu” por.: M. i R. Šramek, *Problém definování urbanonymie*, w: *Spisane formy, slova i myšli. Prace ofiarowane Profesorowi Zygmuntovi Zagórskiemu w 80. rocznicę urodzin*, red. M. Graf, S. Mikołajczak, Poznań 2008, s. 43–50; R. Šramek, *K problematice typologie názvů (českých) měst*, w: *Miasto w perspektywie onomastyki i historii*, red. I. Sarnowska-Giefling, M. Graf, Poznań 2010, s. 39–49.

⁵ J. Padałak, *Potoczne nazewnictwo miejskie Poznania*, w: *Słownik gwary miejskiej Poznania*, s. 92–102; idem, *Słownik potocznego nazewnictwa geograficznego*, w: *Nazewnictwo geograficzne Poznania*, s. 613–662.

go wybraliśmy 40 nieoficjalnych nazw⁶. Znalazły się wśród nich: 1) nazwy szkół i uczelni: *Dąbrówka*⁷, *Kanty*, *Konserwa*, *Marcinek*, *Marynka*, *Oksford*, *Paderek*, *Szamarzewo*, *Wysroł*; 2) nazwy ulic, placów, mostów i osiedli: *Dep-tak*, *Krasina*, *Marcin*, *Bernardyny*, *Pigalak*; *Teatralka*; *Greckie*, *USO*, *Wzgó-rza Golan*; 3) nazwy budynków zróżnicowanych funkcjonalnie: *Akumulatory*, *Akwarium*, *Gargamel*, *Kupiec*, *Okrągłak*; 4) nazwy pomników: *Adaś*, *Krzyże*, *Pomnik*; 5) nazwy targowisk: *Azja*, *Bema*, *Sielanka*; 6) nazwy terenów zielonych: *Botanik*, *Zielone Ogródki*; 7) nazwy instytucji itp. oraz (metonimicznie) ich siedzib: *Bernardyny*, *Ceglorz*, *Chwiałka*, *Młyn*, *PiP / PiPa*, *Raczyńscy*, *Raszeja*, *Struś*; 8) inne: *Fory*, *Szachty*. Kategorie te mieszczą się w klasyfikacji urbanonimów zaproponowanej przez Zygmunta Zagórskiego, obejmującej sześć nadrzędnych grup:

1. części miasta (dzielnice centralne, przedmieścia, osiedla, kwartały itp.); 2. ciągi i obiekty komunikacyjne (ulice, aleje, estakady, drogi, place, skrzyżowania, ronda, mosty, lotniska, lądowiska, dworce, stacje kolejowe i autobusowe, stacje benzynowe, przystanie, porty, nabrzeża itp.); 3. niezabudowane obszary zielone (lasy miejskie, parki, skwery, ogrody zoologiczne i botaniczne, ogródki działkowe, także pola, łąki, nieużytki, wyspy, półwyspy itp.); 4. budowle (w szerokim tego słowa znaczeniu) i miejsca wydzielone (kościół, kaplice, domy mieszkalne, wieżowce, hotele, koszary, zakłady przemysłowe, obiekty handlowe (w tym sklepy), punkty usługowe, restauracje, kawiarnie, bary, targowiska, uczelnie, szkoły, muzea, biblioteki, teatry, kina, domy kultury, szpitale, bramy, baszty, forty, pomniki, fontanny, hale sportowe, stadiony, kryte pływalnie, stoki narciarskie itp.); 5. cmentarze; 6. obiekty wodne (rzeki, strumienie, rowy, jeziora, stawy, sztuczne zbiorniki wodne, bagna itp.)⁸.

W artykule dotyczącym znajomości potocznych urbanonimów wśród studentów sformułowaliśmy siedem obszernych wniosków, do których będziemy kolejno nawiązywać w dalszej części rozważań.

⁶ Dla ścisłości wspomnieć należy, że trzy z tych urbanonimów są nam znane jako poznaniakom, nie zostały zaś odnotowane we wspomnianych źródłach. Są to: *Fory* ‘zabudowania fortyfikacyjne twierdzy Poznań, w tym głównie Fort VII, miejsce kaźni, dziś Muzeum Martyrologii Wielkopolań’, *PiP / PiPa* ‘sieć sklepów spożywczych „Piotr i Paweł”’ i *Raczyńscy* ‘filia Biblioteki Raczyńskich mieszcząca się przy ul. Święty Marcin 65; od czerwca 2013 r. zlikwidowana’.

⁷ Objaśnienia znaczeń wszystkich onimów znajdują się w zestawieniu zamieszczonym na końcu artykułu. Przez znaczenie rozumiemy tu odnośność realną nazwy.

⁸ Z. Zagórski, *W sprawie klasyfikowania urbanonimów (na materiale poznańskim)*, w: *Język polski. Współczesność – historia II*, red. W. Książek-Bryłowa, H. Duda, Lublin 2002, s. 93. Por. też wcześniejszą klasyfikację Kwiryny Handke: K. Handke, *Słownik nazewnictwa Warszawy*, Warszawa 1998, s. 7.

Po pierwsze, podobnie jak studenci, osoby starsze czasami traktowały wyrazy podane w ankiecie jak apelatywa lub homonimiczne antroponimy, choć było w niej wyraźnie wskazane, że badanie dotyczy nazw własnych obiektów miejskich. Na pytanie, co oznacza dana nazwa, podawano przykładowo następujące odpowiedzi: *Adaś* ‘zdrobnienie od imienia męskiego’ (11 osób), *Akumulatory* ‘baterie, źródło energii’ (5), *Akwarium* ‘szklany zbiornik dla rybek’ (8), *Bernardyny* ‘rasa psów’ (7), *Dąbrówka* ‘imię żeńskie’ (2), *Gargamel* ‘postać z bajki’ (6), *Kanty* ‘narożniki’ (2), ‘kanty w spodniach’ (1), ‘oszustwa’ (2), *Konserwa* ‘puszka z jedzeniem i jej zawartość’ (11), *Kupiec* ‘sprzedawca’ (3), *Marcin* ‘imię męskie’ (4), *Młyn* ‘urządzenie do mielenia ziarna’ (5), *Sielanka* ‘miły czas’ (7), *Struś* ‘ptak’ (5), *Zielone Ogródki* ‘ogródki działkowe’ (12). Jest to przejawem analfabetyzmu funkcjonalnego (czytania bez zrozumienia)⁹, ale podkreślić wypada, że osoby starsze udzieliły znacznie mniej takich odpowiedzi niż studenci.

Po drugie, respondenci używają mniej nazw niż ich biernie znają. W poniższych przykładach, obrazujących największą rozbieżność w tym zakresie, podajemy w nawiasach dwie liczby odzwierciedlające kolejno czynną i bierną znajomość nazw: *Adaś* (27 – 74), *Akumulatory* (83 – 113), *Bernardyny* (33 – 72), *Chwiałka* (89 – 119), *Dąbrówka* (68 – 87), *Greckie* (47 – 66), *Krzyże* (62 – 93), *Marcinek* (89 – 112), *Pigalak* (60 – 84), *Raczyńscy* (69 – 107), *Struś* (70 – 97), *Wysrol* (17 – 39). Przyczyny tych rozbieżności bywają różne. Niektóre z nazw odnoszą się do obiektów mniej związanych z realiami życia osób starszych (np. *Akumulatory*, *Chwiałka*, *Dąbrówka*, *Marcinek*, *Raczyńscy*), inne przeciwnie (*Bernardyny*, *Struś*), więc rozbieżność ta zaskakuje. Z kolei nazwy takie, jak *Pigalak* i *Wysrol* budzą negatywne skojarzenia i przez to niektórzy respondenci mogli nie przyznać się do ich używania.

Po trzecie, znacznie więcej potocznych urbanonimów znają i używają osoby starsze niż studenci, co potwierdza prawidłowość powtarzającą się we wszystkich badaniach żywotności regionalizmów w różnych pokoleniach użytkowników gwary miejskiej. Jeśli przyjąć – podobnie jak zrobiliśmy we wcześniejszym artykule, do którego się tu odwołujemy – że powszechne są nazwy używane przez więcej niż połowę respondentów, to za takie uznać tu możemy: *Akumulatory* (83), *Bema* (105), *Botanik* (99), *Ceglorz* (78), *Chwiałka* (89), *Dąbrówka* (68), *Deptak* (101), *Krzyże* (62), *Kupiec* (101), *Marcin* (88), *Marcinek* (89), *Okrąglak* (111), *Raczyńscy* (69), *Raszeja* (99), *Struś* (70), *Szamarzewo* (74), *Teatralka* (100). Ponadto, na granicy powszechności znalazły się *Paderek* i *Pigalak* używane dokładnie przez połowę responden-

⁹ A. Skudrzyk, *Czy zmierzch kultury pisma: o synestezji i analfabetyzmie funkcjonalnym*, Katowice 2005.

tów (60). Jest to aż 19 nazw, czyli prawie połowa (47,5%) zamieszczonych w ankiecie onimów. Tymczasem badanie przeprowadzone wśród studentów wykazało powszechność zaledwie 7 nazw. W języku młodych mieszkańców miasta powszechne zatem nie są: *Botanik* ‘ogród botaniczny UAM’, *Ceglorz* ‘Zakłady Przemysłu Metalowego im. Hipolita Cegielskiego’, *Chwiałka* ‘kryty basen przy ul. Chwiałkowskiego’, *Dąbrówka* ‘VII LO im. Dąbrówki’, *Deptak* ‘ul. Półwiejska (pierwszy deptak w Poznaniu)’, *Krzyże* ‘pomnik na pl. Mickiewicza, upamiętniający wydarzenia Poznańskiego Czerwca 1956’, *Marcinek* ‘I LO im. Karola Marcinkowskiego’, *Raszeja* ‘Szpital im. Franciszka Raszei przy ul. Mickiewicza 2’ i *Struś* ‘Szpital im. Józefa Strusia przy ul. Szkolnej 8/12’.

Po czwarte, starsi mieszkańcy Poznania nie znają dobrze zaledwie kilku zamieszczonych w ankiecie nazw o odnośności realnej wskazanej w opracowaniach przez Janusza Padalaka. Nieliczne osoby używają takich nazw (a zna je mniej niż 10% respondentów), jak: *Azja* ‘określenie trzech różnych targowisk w Poznaniu i okolicach’ (0 – 3¹⁰), *Konserwa* ‘Konserwatorium Muzyczne’ (1 – 4), *Krasina* ‘ul. Zygmunta Krasieńskiego’ (1 – 6), *Kanty* ‘III LO im. św. Jana Kantego’ (2 – 6), *Wzgórza Golan* ‘bezprawnie powstałe (w latach PRL-u) osiedle willowe na stokach Cytadeli’ (3 – 5), *Akwarium* ‘Brama Targowa, stanowiąca dziś główne wejście na teren MTP’ (3 – 7), *USO* ‘osiedle w obrębie ulic Urbanowskiej, Słowiańskiej i Obornickiej’ (4 – 7), natomiast potocznej nazwy budynku w zabudowie Śródki – *Gargamel* – nie używa i nie zna nikt, choć nazwa ta funkcjonuje w nowym znaczeniu, o czym piszemy w dalszej części artykułu. Porównywane już tu kilkakrotnie wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród studentów dowodzą niezajomości przez nich nie tylko wyżej wymienionych nazw, ale także takich, jak: *Fory* ‘zachowane fortyfikacje twierdzy Poznań’, *Młyn* ‘więzienie przy ul. Młyńskiej’ i ‘restauracja „Moulin Rouge” przy ul. Kantaka’, *Wysrol* ‘Wyższa Szkoła Rolnicza (dziś Uniwersytet Przyrodniczy)’.

Po piąte, o żywotności potocznej onimii miejskiej w języku poznaniaków świadczy fakt, że wiele nazw funkcjonuje dziś w nowych znaczeniach – odnosi się do innych niż dawniej obiektów. Takie przeniesione nazwy to:

– *Adaś* w zn. ‘Uniwersytet im. Adama Mickiewicza’ (obok tradycyjnego ‘pomnik Adama Mickiewicza’);

– *Akwarium* w znaczeniach ‘nowy budynek Muzeum Narodowego’ i ‘palmiarnia’, a jednostkowo także ‘były pasaż handlowy na św. Marcinie’, ‘biurowiec przy ul. Powstańców Wielkopolskich’ (obok: ‘główne wejście na teren MTP’);

¹⁰ Pierwsza cyfra oznacza liczbę osób używających nazwy, druga – znających ją.

– *Gargamel* ‘budowany Zamek Królewski na Górze Przemysła’, tym razem nie obok, tylko zamiast ‘brzydki budynek w zabudowie Śródki’;

– *Kanty* ‘kościół pw. św. Jana Kantego przy ul. Grunwaldzkiej’ obok nazwy liceum;

– *Młyn* ‘os. Wilczy Młyn w pobliżu ul. Lechickiej’ i ‘gospoda „Młyńskie Koło” przy ul. Browarnej’ obok tradycyjnej nazwy więzienia przy ul. Młyńskiej;

– *Paderek* ‘ul. Paderewskiego’ obok nazwy liceum;

– *Zielone Ogródki* ‘kawiarniane ogródki przy Starym Rynku’ obok nazwy najstarszego poznańskiego zieleńca przy ul. Zielonej,

a metonimicznie także:

– *Ceglorz* ‘szpital (dawniej zakładowy) na terenie Zakładów Przemysłu Metalowego im. Hipolita Cegielskiego’ (obok nazwy tych zakładów). Tu warto dodać, że znaczenie to nie funkcjonuje w świadomości młodzieży, tak jak w świadomości osób starszych brak nowego znaczenia odnotowanego w ankietach studenckich ‘gmach uniwersytecki Collegium im. Hipolita Cegielskiego na terenie tych zakładów’;

– *Krzyże* to nie tylko pomnik Poznańskiego Czerwca 1956 roku (w postaci dwóch krzyży i sylwetki orła), ale też plac, na którym się on znajduje;

– *Szamarzewo* ‘szpitale (Szpital Wielkopolskiego Centrum Pulmonologii i Torakochirurgii oraz Szpital Kliniczny Przemienienia Pańskiego UM) przy ul. Szamarzewskiego’ obok ‘okolice ul. Szamarzewskiego, kojarzone głównie z kampusem UAM’;

– *Teatralka* ‘przystanek tramwajowy i autobusowy na moście Teatralnym’ obok nazwy tego mostu i terenu doń przyległego.

Z kolei na skutek zmian rzeczywistości pozajęzykowej niektóre nazwy rozszerzają zakres odnośności, np. *Chwiałka* to dziś nie tylko ‘kryty basen przy ul. Chwiałkowskiego’, ale także ‘lodowisko’, a *Dąbrówka* i *Marcinek* to zarówno licea, jak i (od września 2001 roku) znajdujące się w ich budynkach gimnazja.

Pewne nazwy nieoficjalne są homonimami w stosunku do oficjalnych urbanonimów, czego przykłady odnaleźć można w odpowiedziach respondentów, np. *Azja* ‘nazwa chińskiej restauracji’ (obok wymienionych wyżej nazw poznańskich targowisk), *Dąbrówka* ‘Piątkowskie Centrum Kultury’, utożsamiane także ze znajdującymi się w nim biblioteką i dawnym kinem (obok ‘VII LO im. Dąbrówki’), *Marcinek* – ciągle pozostająca w obiegu dawna nazwa Teatru Lalki i Aktora, dziś Teatru Animacji, już bez członu „Marcinek” (obok nazwy liceum).

Po szóste, inwencji onimicznej poznaniaków dowodzą nowe potoczne urbanonimy, wpisywane przez respondentów jako odpowiedź na prośbę o podanie innych nazw danego obiektu. Wprawdzie bardzo często ankietowani

przytaczali tu oficjalne odpowiedniki nazw potocznych (przykładowo: *pl. Bernardyński, Ogród Botaniczny, ul. Półwiejska, Kupiec Poznański, Biblioteka Raczyńskich, Szpital Miejski im. Strusia*), w odniesieniu do *Marcina*¹¹ – dawną nazwę oficjalną *ul. Armii Czerwonej*, ale pojawiały się tutaj także onimiczne innowacje typu: *Bema – Bemowo, Chwiałka – Chwiała, Okrągłak – Bulaj, Pigalak – Cyryl, Pigala, Raczyńscy – Biblia*. Zaznaczyć trzeba, że znacznie większą pomysłowością w zakresie tworzenia nowych potocznych nazw różnych obiektów Poznania wykazali się ankietowani studenci. Wymieniali oni m.in. takie jeszcze nazwy, jak: *Adaś – Micek, Akumulatory – AQ, Aku, Bema – Bemarz, Bemiak, Ceglorz – Hacep, Marynka – M.M., Raczyńscy – Raczki, Raki, Szamarzewo – Szamarz, Teatralka – Teatrala*. Dominują wśród tych przykładów nazwy będące rezultatem tendencji do ekonomiczności języka (charakterystycznej zresztą dla wielu studenckich innowacji), przejawiającej się tu głównie w słowotwórczej dezintegracji. Za efekt mody na styl młodzieżowy uznać można wykorzystywanie przez osoby starsze (choć znacznie rzadziej) tego samego morfologicznego mechanizmu, o czym świadczą nazwy: *Biblia, Chwiała* czy *Pigala*.

Podsumowując niniejsze rozważania, podkreślić trzeba, że gwara poznańska nie zanika, a wciąż ewoluuje, i to nie tylko – o czym już wielokrotnie pisaliśmy¹² – w warstwie leksyki apelatywnej, ale także onimicznej, czego w skromnym zakresie dowiodło przeprowadzone przez nas badanie ankietowe. Mamy nadzieję, że badania szerzej zakrojone potwierdziłyby poczynione tu obserwacje.

Potoczne nazwy miejskie Poznania

Adaś ‘pomnik Adama Mickiewicza na placu jego imienia’

Akumulatory ‘Dom Studencki „Jowita” (od neonu na dachu)’

Akwarium ‘Brama Targowa – charakterystyczne przeszklone wejście wschodnie od ul. Głogowskiej na teren Międzynarodowych Targów Poznańskich’

¹¹ Warto nadmienić, że przy podawaniu oficjalnej nazwy ulicy *Święty Marcin* (nieodmiennej jako przeniesionej dawnej nazwy osady za murami miasta) 28 respondentów popełniło błąd, pisząc *ulica Świętego Marcina*.

¹² Por. przykładowo: A. Piotrowicz, B. Walczak, M. Witaszek-Samborska, *Stan i perspektywy badań nad polszczyzną miejską Poznania*, w: *Miasto – przestrzeń zróżnicowana językowo, kulturowo i społecznie*, red. M. Święcicka, Bydgoszcz 2006, s. 105–114; A. Piotrowicz, M. Witaszek-Samborska, *Studia nad polszczyzną miejską Poznania*, Poznań 2009; A. Piotrowicz, M. Witaszek-Samborska, *Stan badań nad słownictwem gwary miejskiej Poznania*, w: *Trwanie w języku... Pamięci Profesor Moniki Gruchmanowej w 10. rocznicę Jej śmierci*, red. A. Piotrowicz, M. Witaszek-Samborska, Poznań 2013, s. 67–75.

- Azja** 1. 'targowisko na Dolnej Wildzie'
2. 'teren dawnego Żegrza w okolicy ul. Kruczej'
3. 'skrawek ziemi przy Kupcu Poznańskim z jarmarcznym handlem'
- Bema** 'targowisko na Dolnej Wildzie (nazwa od PRL-owskiej nazwy ul. Alfreda Bema, działacza komunistycznego)'
- Bernardyny** 'kościół i klasztor oo. Bernardynów wraz z okolicą, zwłaszcza pobliskim pl. Bernardyńskim'
- Botanik** 'Ogród Botaniczny UAM'
- Ceglorz** 'Zakłady Przemysłu Metalowego im. Hipolita Cegielskiego'
- Chwiałka** 'kryty basen przy ul. Marcina Chwiałkowskiego'
- Dąbrówka** 'VII Liceum Ogólnokształcące im. Dąbrówki'
- Deptak** 'ul. Półwiejska (pierwszy deptak w Poznaniu)'
- Fory** 'zachowane fortyfikacje twierdzy Poznań'
- Gargamel** 'nowy obiekt w zabudowie Śródki'
- Greckie** 'osiedle Strzeszyn Grecki (od nazw ulic, których patronami są pisarze i filozofowie starożytnej Grecji)'
- Kanty** 'III Liceum Ogólnokształcące im. św. Jana Kantego'
- Konserwa** 'Akademia Muzyczna im. Ignacego Jana Paderewskiego (dawniej Konserwatorium Muzyczne w Poznaniu)'
- Krasina** 'ul. Zygmunta Krasińskiego'
- Krzyże** 'pomnik na pl. Adama Mickiewicza upamiętniający wydarzenia Poznańskiego Czerwca 1956'
- Kupiec** 'obiekt handlowy Kupiec Poznański przy pl. Wiosny Ludów'
- Marcin** 'ul. Święty Marcin'
- Marcinek** 'I Liceum Ogólnokształcące im. Karola Marcinkowskiego'
- Marynka** 'Liceum (dawniej: Gimnazjum) św. Marii Magdaleny'
- Młyn** 1. 'więzienie przy ul. Młyńskiej'
2. 'restauracja „Moulin Rouge” przy ul. Kazimierza Kantaka'
- Okrągłak** 'były dom towarowy u zbiegu ulic 27 Grudnia i Seweryna Mielżyńskiego'
- Oksford** 'Zespół Szkół Zawodowych nr 3 (szkoła o złej renomie, dla najsłabszych uczniów)'
- Paderek** 'VI Liceum Ogólnokształcące im. Ignacego Jana Paderewskiego'
- Pigalak** 'pl. Cyryla Ratajskiego (miejsce oczekiwania prostytutek na klientów)'
- PiP/PiPa** 'supermarket należący do sieci sklepów „Piotr i Paweł”'
- Pomnik** 'skrótowe określenie najbardziej znaczącego pomnika w Poznaniu – w okresie przedwojennym: pomnik Chrystusa Króla [inna półoficjalna nazwa tego monumetu to pomnik Wdzięczności, zaś oficjalna – pomnik Najświętszego Serca Pana Jezusa]; w latach sześćdziesiątych XX wieku: pomnik Adama Mickiewicza; obecnie: pomnik Poznańskiego Czerwca 1956'
- Raczyńscy** 'filia Biblioteki Raczyńskich przy ul. Święty Marcin 65, zlikwidowana w czerwcu 2013 r.'
- Raszeja** 'Szpital im. Franciszka Raszei przy ul. Adama Mickiewicza 2'
- Sielanka** 'miejsce nielegalnego handlu zwierzętami przy ul. Opolskiej'
- Struś** 'Szpital im. Józefa Strusia przy ul. Szkolnej 8/12'
- Szachty** 'glinianki na Górczynie i Junikowie'

- Szamarzewo* ‘śródmiejski kampus UAM przy ul. Augustyna Szamarzewskiego’
Teatralka ‘most Teatralny z przyległym terenem, zwłaszcza z górką do zjazdów na sankach’
USO ‘osiedle w obrębie ulic Urbanowskiej, Słowiańskiej i Obornickiej’
Wysrol ‘Wyższa Szkoła Rolnicza (później Akademia Rolnicza, dziś Uniwersytet Przyrodniczy)’
Wzgórza Golan ‘bezprawnie powstałe (w latach PRL-u) osiedle willowe na stokach Cytadeli od strony Winograd’
Zielone Ogródki ‘najstarszy zieleńiec poznański, przyległy do ul. Zielonej’

Anna Piotrowicz, Małgorzata Witaszek-Samborska, Bogdan Walczak

Colloquial Onyms in Poznań, as Perceived by Inhabitants

The article, which analyses material acquired through poll collection, focuses on the awareness of inhabitants of Poznań (aged 35 to 85) of colloquial urban onyms, and is related to an earlier text by the authors, which presented results of the same poll among students of the Faculty of Polish. It turned out that commonly known and used names constitute almost half of the onyms listed in the poll (*Akumulatory, Bema, Botanik, Ceglorz, Chwiałka, Dąbrówka, Deptak, Krzyże, Kupiec, Marcin, Marcinek, Okrąglak, Paderek, Pigalak, Raczyńscy, Raszeja, Struś, Szamarzewo, Teatralka*). The stability of urban onyms in the language of inhabitants of Poznań is confirmed by phenomena such as: 1) transfer of names on new urban objects (*Adaś, Akwarium, Ceglorz, Gargamel, Kanty, Krzyże, Młyn, Paderek, Szamarzewo, Teatralka*); 2) extension of referentiality of names because of changes in extralinguistic reality (*Chwiałka, Dąbrówka, Marcinek*); or 3) creation of new urban onyms (*Bulaj, Cyryl, Biblia*), including derivatives (*Bema – Bemowo, Chwiałka – Chwiata*).

KEYWORDS: urban onyms, urban slang, language awareness.

dr hab. Anna Piotrowicz, prof. UAM – Zakład Frazeologii i Kultury Języka Polskiego, Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; zainteresowania naukowe: kultura języka polskiego, współczesna leksykologia (szczególnie: słownictwo życia towarzyskiego, słownictwo kosmetyczne, tendencje rozwojowe w najnowszej leksyce), współczesna i dawna leksykografia, różnicowanie regionalne – polszczyzna miejska Poznania.

dr hab. Małgorzata Witaszek-Samborska, prof. UAM – Zakład Frazeologii i Kultury Języka Polskiego, Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; zainteresowania naukowe: współczesna leksykologia (szczególnie: słownictwo odzieżowe, słownictwo kulinarne, słownictwo kosmetyczne, wyrazy obcego pochodzenia w polszczyźnie, zjawiska językowe w polszczyźnie najnowszej), współczesna i dawna leksykografia, różnicowanie regionalne – polszczyzna miejska Poznania.

prof. dr hab. Bogdan Walczak – profesor-senior w Zakładzie Lingwistyki Antropologicznej Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; obecnie: Zakład Języka Polskiego, Wydział Humanistyczny Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim; zainteresowania naukowe: historia języka, onomastyka, glottodydaktyka, współczesny język polski, językoznawstwo słowiańskie i ogólne.